

Nr 163.

Av herr **Henrikson m. fl.**, *angående organisationsrätt m. m. för militärmanskap.*

Vid riksdagens behandling år 1921 av anslagen under fjärde huvudtiteln anförde nuvarande försvarsministern bland annat följande: »Vid Västernorrlands regemente vidtogs vid ett tillfälle, såsom herrarna torde hava sig bekant, formliga mobiliseringsorder, och det lades i dagen från de militära myndigheternas sida en sådan brinnande iver, att man kanske aldrig någonsin tillförne skådat maken. I detta fall gällde det icke att resa ett värn utåt, utan här gällde det att taga militära vapen till hjälp åt svenska arbetsgivare i deras kamp för sänkta löner åt Sveriges arbetare. Under sådana förhållanden ber jag att få säga, att det, från den principiella ståndpunkt vi intaga, icke kan vara tal om att med ett enda öre bidra till att understödja en institution, som skulle kunna användas av vissa grupper av landets medborgare mot andra medborgare.

Med denna korta motivering ber jag att redan på denna punkt få yrka avslag, och i detta yrkande ligger självklart yrkande om avslag på varje anslag till militära ändamål».

Genom anförande av dessa synpunkter visade herr Vennerström att han vid den tidpunkten var medveten om den borgerliga militarismens faktiska funktion i samhällslivet. Tio år efteråt — Ådalen — illustrerades riktigheten i denna värdering på ett fruktansvärt klart sätt.

Arbetarklassens ställning till militärväsendet är klar. Dess omedelbara avskaffande är arbetarnas ståndpunkt. »Inte en man, inte ett öre till den borgerliga militarismen» var den unga socialdemokratins hos landets arbetare djupt inrotade mening. Den parollen står fortfarande — trots att socialdemokratins ledare sprungit över rågången — i den bästa samklang med arbetarklassens ståndpunkt i militärfrågan. Både nationellt och internationellt är militärväsendet till för bevarande av det samhällssystem, under vilket arbetarna lida. Militärväsendet är den härskande klassens vapen mot arbetarna, därpå gavs i Sverige senast år 1931 så talande exempel, att ingen lär med framgång kunna bestrida detta förhållande.

Det svenska militärväsendet blev i maj 1931 i tillfälle att mot arbetarna i Ådalen demonstrera sin uppgift. Det blev fem svenska arbetare, som föllo för den svenska militärens kulor. Befälhavaren och hans medverkande frikändes från straff. Militären hade endast fyllt sin funktion.

Skulle ändå någon anse att det svenska åskådningsmaterialet är otillräckligt så kan det hänvisas till de tyska händelserna av 1933 och de österrikiska av 1934.

I fullt medvetande om att den borgerliga militarismen är oupplösligt förenad med det kapitalistiska samhällssystemet, ser dock det socialistiska partiet såsom bärare av arbetarklassens intressen en viktig uppgift i, att, samtidigt som det för kampen för samhällets omvandling och förintande av kapitalistklassens militarism, kämpa för militärmanskapets politiska och ekonomiska intressen.

Vi tillåta oss därför i det följande anföra några förhållanden inom det svenska militärväsendet, i vilka vi vilja föreslå förändringar.

»Militärväsendets demokratisering» har varit ett kärt ämne för regeringens och denna närstående personers utläggningar. Trots att denna regering nu regerat sedan hösten 1932 och därigenom haft stora möjligheter att taga initiativ för införande av demokrati i militärväsendet har ingenting i den vägen gjorts. Allt fortfarande lever manskapet inom armén och flottan under förhållanden, som påminna om slaveriet och feodalismen. Manskapet är berövat alla de mest elementära rättigheter, som tillerkännes andra medborgare. Det är utsatt för ett oerhört andligt, politiskt och ekonomiskt förtryck. Mannen i ledet är förbjuden att samlas med sina kamrater för att diskutera de förhållanden, under vilka han lever, eller politiska frågor av betydelse för honom och hans kamrater. Han kommenderas att delta i firandet av olika högtider med politisk, i de flesta fall för honom motbjudande karaktär. Han får icke läsa vilken press och litteratur han själv vill. Han är förbjuden att likt andra medborgare gå till aktion för förbättrande av sitt ekonomiska läge. T. o. m. vägran att intaga en föda som han anser vara otjänlig kan medföra disciplinstraff. Men för officerare och underofficerare gälla andra lagar. De få fritt organisera sig politiskt, de få fritt framföra sina politiska åsikter i tal till manskapet, för deras press och lektyr finns ingen censur, de ha rätt att organisera sig och genom kollektiv aktion utöva inflytande på sina ekonomiska intressen. Rätten att organisera sig ekonomiskt och politiskt, som icke förvägras någon annan grupp samhällsmedborgare, måste också tillerkännas militärmanskapet.

Det politiska förtryck, som inom armén och flottan utövas mot arbetarfolkets ungdom, kommer också till uttryck i förbudet för manskapet att delta i arbetarklassens politiska organisationers arbete och befälets flitigt utnyttjade möjligheter att förbjuda manskapet delta i av arbetarorganisationerna anordnade politiska möten.

Utspisningen vid de flesta regementen och vid flottan är ett synnerligen sorgligt kapitel. Berättigade klagomål till denna framföres i massor, och enda utvägen att åstadkomma en betryggande förbättring i detta förhållande är, att manskapet tillförsäkras laglig rätt att kontrollera ut-

spisningen. Denna rätt bör även utsträckas till att omfatta kontroll över kompanikassor, varigenom manskapet blir i tillfälle att kontrollera på vad sätt de medel användes, som fråndrages deras redan förut låga dagersättning. Manskapet bör vidare erhålla laglig rätt att kollektivt framföra klagomål rörande bespisning och andra förhållanden vid lägerplatserna, såsom beträffande hygien och dylika, samt erhålla rätt att delta i utredningar. Dessa sistnämnda företagas ju för närvarande av befälet, men hur ofta förekommer det inte, att uppkommande tvister av olika slag just gälla förhållandena mellan manskap och befäl. Att under sådana förhållanden helt anförtro utredningen åt den ena parten — officerarna — är icke riktigt. För rättens trygghet, åtminstone i högre grad än för närvarande är fallet, är ett bifall till kravet på manskapets medinflytande vid utredningar en absolut förutsättning.

I anslutning till vad vi sålunda anfört hemställa vi, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att militärmanskapet må tillerkännas rätten att inom förläggningsområdena bilda de organisationer de anse erforderliga för tillvaratagandet av sina ekonomiska, politiska och övriga intressen. Det åligger vederbörande befäl att till dessa organisationers förfogande ställa erforderliga lokaler inom förläggningsområdet;

2) att militärmanskap må äga rätt att delta i arbetarklassens fackliga och politiska organisationers arbete, möten och demonstrationer;

3) att manskapets organisation må äga att välja förtroendemän för kontroll av utspisning, kompanikassor och för framförande av önske- och klagomål. Organisationens förtroendemän äga vidare rätt att delta i utredningar beträffande klagomål, disciplinbrott och övriga frågor, i vilka utredningar manskapet har intressen att bevaka.

Stockholm den 17 januari 1936.

Torsten Henrikson.

Verner Karlsson.

Viktor Herou.

Albin Ström.

Arvid Olsson.

Nils Flyg.

Aug. Spångberg.

Karl Kilbom.